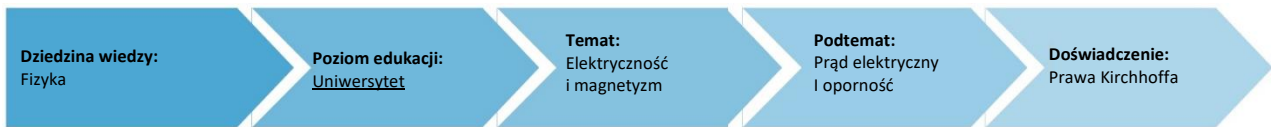

Prawa Kirchhoffa (Doświadczenie nr: P2410500)

Właściwości:

Trudność

Trudne

Czas przygotowania

10 minut

Czas wykonania

2 godziny

Zalecany rozmiar grupy

2 osoby

Dodatkowe wymagania:

Możliwości wykonania eksperymentu:

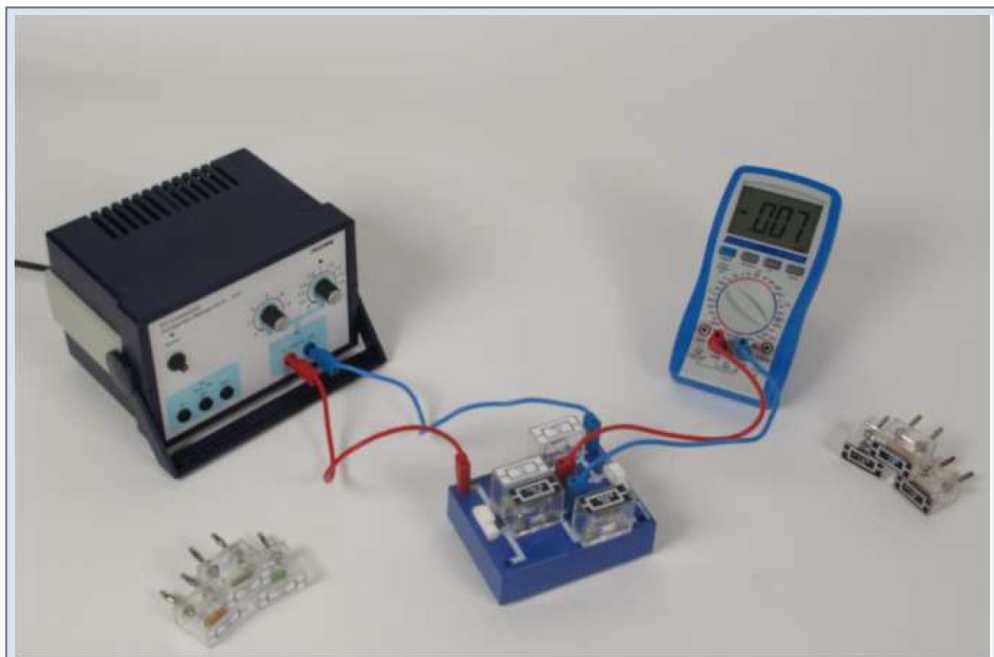
Wyrażenia kluczowe:

Prawa Kirchhoffa, prawo indukcji, równania Maxwella, natężenie prądu, napięcie, rezystancja, połączenie równoległe, połączenie szeregowe, potencjometr

Przegląd

Krótki opis

Zweryfikujemy prawa Kirchhoffa poprzez pomiar natężenia prądu, napięcia i rezystancji w obwodach szeregowych oraz równoległych. W celu dokładniejszego pomiaru oporności elektrycznej zastosujemy mostek Wheatstone'a.

Rys. 1: Zestaw eksperymentalny do wyznaczenia nieznannej oporności.

Wyposażenie

Nr	Wyposażenie	Nr zamówienia	Ilość
1	Zasilacz 0-12 V DC/6 V, 12 V AC, 230 V	13505-93	1
2	Multimetr cyfrowy 2005	07129-00	1
3	Przełącznica	06030-23	1
4	Rezystor 220 Ω , 1 W, G1	39104-64	1
5	Rezystor 330 Ω , 1 W, G1	39104-13	1
6	Rezystor 2,2 k Ω , 1 W, G1	39104-23	1
7	Rezystor 3,3 k Ω , 1 W, G1	39104-25	1
8	Rezystorów 100 Ω , 1 W, G1	39104-63	1
9	Rezystor 470 Ω , 1 W, G1	39104-15	1
10	Rezystor 1 k Ω , 1 W, G1	39104-19	2
11	Rezystor 4,7 k Ω , 1 W, G1	39104-27	1
12	Rezystor 10 k Ω , 1 W, G1	39104-30	1
13	Wtyczka łączeniowa 1 mm/19 mm biała	39170-00	3
14	Przewód, 32 A, 250 mm, czerwony	07360-01	2
15	Przewód, 32 A, 250 mm, niebieski	07360-04	2

Zadania

- Mierząc natężenie prądu i napięcie dla szeregowych i równoległe połączeń różnych rezystorów, sprawdź prawa Kirchhoffa. Na podstawie tych pomiarów obliczyć opory częściowe i całkowite.
- Wyznacz nieznaną wartość rezystancji za pomocą mostka Wheatstone'a.

Przygotowanie i wykonanie doświadczenia

Przygotowanie

Zadanie 1

Przygotuj obwód zgodnie z Rysunkiem 2. Multimetr cyfrowy będzie używany naprzemiennie jako woltomierz i amperomierz. Wyprobuj różne oporniki, aby zweryfikować prawa Kirchhoffa.

Zadanie 2

Wartości przeznaczonych do badania rezystorów należy ukryć. Możesz do tego celu wykorzystać nieprzezroczystą taśmę. Przygotuj eksperyment zgodnie z Rysunkami 1 i 3. Multimetr cyfrowy jest podłączony szeregowo do R_1 i do R_x w celu pomiaru natężenia prądu I_x . Wybierz najniższy możliwy zakres pomiarowy i ustaw tryb pomiaru na prąd stały (DC). Uważaj, aby podłączyć przewody do odpowiednich gniazd multimetru.

Wykonanie

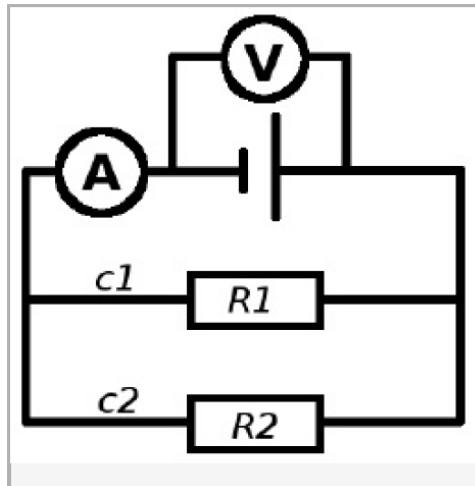
Zadanie 1

Przed włączeniem zasilania upewnij się, że regulatory natężenia prądu oraz napięcia są sprowadzone do zera. Po włączeniu zasilania najpierw wyreguluj natężenie prądu, aż zgaśnie zielona dioda LED. Następnie ostrożnie wyreguluj napięcie do maksymalnie 3 V. Zmierz natężenie prądu w nierozgałęzionej części obwodu. Wymień c_1 na multimetr i zmierz częściowe natężenie prądu I_1 . Kontynuuj pomiary I_2 dla c_2 . Zmierz przyłożone napięcie bezpośrednio na źródle. Następnie włóż trzeci rezystor R_3 szeregowo z R_1 . Zmierz częściowe napięcia U_1 oraz U_3 odpowiednio na R_1 i R_3 .

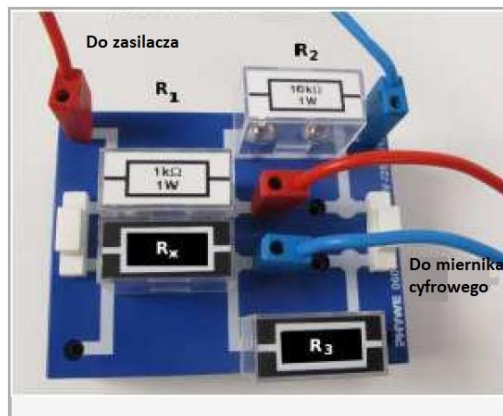
Uwaga: Aby wykonać pomiary, musisz zbudować osobny obwód dla każdego z nich.

Zadanie 2

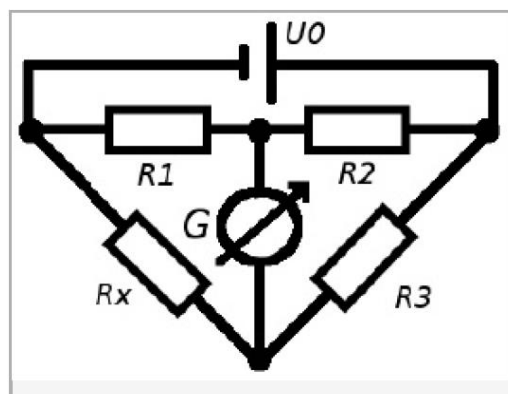
Przed włączeniem zasilania upewnij się, że regulatory natężenia prądu oraz napięcia są sprowadzone do zera. Po włączeniu zasilania najpierw wyreguluj natężenie prądu, aż zgaśnie zielona dioda LED. Następnie ostrożnie wyreguluj napięcie do maksymalnie 1 V. Jeśli zielona LED zaświeci ponownie, musisz wyregulować natężenie prądu. Obserwuj multimetr cyfrowy mierzący natężenie prądu w obwodzie i utrzymuj je znacznie poniżej 1 A. W celu ustalenia nieznaną rezystancji zmieniaj R_3 , dopóki natężenie prądu płynącego przez G nie zniknie. Możesz wypróbować pojedyncze rezystory, a także kilka rezystorów połączonych szeregowo. Zanotuj kombinacje, przy których natężenie prądu znika lub przynajmniej osiąga minimum.

Rys. 2: Schemat obwodu do Zadania 1.

Rys. 3: Mostek Wheatstone'a z opornikami R_1 i R_2

Rys. 4: Schemat mostka Wheatstone'a. Jeśli faktycznie używasz mostka Wheatstone'a R_1 i R_2 spełniają warunek $R_1 + R_2 = const$

Teoria i analiza danych

Teoria

Zadanie 1

W przypadku obwodów rozgałęzionych w stanie ustalonym pierwsze prawo Kirchhoffa obowiązuje w każdym punkcie połączenia (węźle).

$$\sum_k I_k = 0 \quad (1)$$

gdzie I_k to natężenia prądów wpływających do węzła i wypływających z niego. Oznacza to, że w każdym węźle ładunek jest zachowany. Przyjmuje się, że I_k jest ujemne, jeśli odpowiedni prąd wychodzi z węzła.

Dla każdej zamkniętej pętli (oczka) w sieci przewodników w stanie ustalonym obowiązuje drugie prawo Kirchhoffa:

$$\sum_k U_k = 0 \quad (2)$$

gdzie U_k to napięcie na k -tym elemencie. Jest to szczególny przypadek prawa indukcyjności, ponieważ ma on zastosowanie tylko do stałych przepływów magnetycznych. Mówiąc dokładniej, jest to konkluzja 1 i 3 równania Maxwella. Oznacza to, że w zamkniętym oczku energia elektryczna jest zachowana.

Z tych praw wynikają niektóre wnioski dotyczące zachowania ładunku, rezystancji i napięcia w obwodach równoległych i szeregowych:

1. szeregowe łączenie kilku elementów

$I_n = I_m$: Przez każdy przewodnik płynie ten sam prąd.

$U_{tot} = \sum_n U_n$: Napięcia na poszczególnych przewodnikach sumują się do całkowitego napięcia w obwodzie.

$R_{tot} = \sum_n R_n$: Oporności poszczególnych elementów sumują się do całkowitej oporności w obwodzie.

Wynika stąd, że:

$$\frac{U_{tot}}{R_{tot}} = \frac{U_n}{R_n}, \text{ a także } \frac{R_n}{R_{tot}} = \frac{U_n}{U_{tot}}$$

gdzie $I = \frac{U}{R}$, to prawo Ohma

2. równoległe łączenie kilku elementów

$I_{tot} = \sum_n I_n$: Natężenia prądów w obwodzie sumują się do całkowitego natężenia prądu.

$U_n = U_m$: Napięcia na poszczególnych elementach są takie same.

$\frac{1}{R_{tot}} = \sum_n \frac{1}{R_n}$: Odwrotności oporności poszczególnych elementów sumują się do odwrotności całkowitej oporności w obwodzie.

Zadanie 2

Zasadniczo nieznaną rezystancję można wyznaczyć przez pomiar natężenia prądu i napięcia na niej. Jednak skończona wewnętrzna rezystancja urządzeń pomiarowych wprowadza znaczne błędy. Aby uniknąć takich błędów, pomiar należy wykonać bezprądowo.

W mostku Wheatstone'a nieznaną rezystancja R_x jest połączona z trzema innymi opornikami (patrz Rysunek 4), z których co najmniej jeden jest zmienny.

W tym doświadczeniu tak dobieramy R_3 , aby przez miernik G nie przepływał żaden prąd (wyrównanie mostka), co oznacza, że napięcie na G również zanika. W tym przypadku napięcia na R_x i R_1 są równe, tak jak na R_3 i R_2 . Ponadto, ponieważ przez G nie przepływa żaden prąd, ten sam prąd przepływa przez R_3 i R_x z jednej strony (oznaczony jako I_1) oraz R_1 i R_2 z drugiej strony (I_2). W wyniku uzyskujemy następujące równania:

$$I_1 R_x = I_2 R_1$$

i

$$I_1 R_3 = I_2 R_2$$

Dzieląc równania stronami (4) wyznaczamy nieznaną opór R_x .

$$R_x = R_3 \cdot \left(\frac{R_1}{R_2}\right) \quad (4)$$

Napięcie źródła jest nieistotne i może nawet zależeć od czasu.

Uwaga: W zwykłym mostku Wheatstone'a, R_1 i R_2 są wykonane drutu, oddzielone stykiem ślizgowym (podobnie do konstrukcji potencjometru). Więc R_1 i R_2 są zmienne, a suma ich oporności jest całkowitą rezystancją drutu. Jednak w naszym eksperymencie R_1 i R_2 są stałe, R_3 zmieniane.

Analiza danych

Analiza i wyniki

Zadanie 1

W celu zweryfikowania praw Kirchhoffa porównaj zmierzone wartości z wartościami teoretycznymi uzyskanymi z równań od (1) do (3). Do pewnego stopnia należy oczekiwać odchyień od obliczonych wyników, np. przewody mają niezerową rezystancję, a zatem przyczyniają się do całkowitej rezystancji obwodu.

Zadanie 2

Znalezienie odpowiedniej wartości R_3 , która zminimalizuje prąd przepływający przez G , pozwoli zgodnie z równaniem (4) na obliczenie nieznanych oporów. Tabela 1 przedstawia przykłady kombinacji R_3 i R_x dla tego eksperymentu.

Uwaga:

Zamiast pojedynczych rezystorów możesz użyć kilku potencjometrów o różnych zakresach, połączonych szeregowo lub za pomocą dekady rezystorów $1\Omega - 10\text{ M}\Omega$ (06194-10) jako trzeciej rezystancji.

Tabela 1: Opory wyznaczone za pomocą mostka Wheatstone'a przy pomocy $R_1 = 1\text{ k}\Omega$ i $R_2 = 10\text{ k}\Omega$.

	$R_3 (k\Omega)$	$R_x (k\Omega)$
X1	1.1	0.1
X2	2.2	0.22
X3	3.3	0.33
X4	4.7	0.47